

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTRAS

Į S A K Y M A S

DĖL INTRODUKCIJOS, REINTRODUKCIJOS IR PERKĖLIMO TVARKOS, INVAZINIŲ RŪŠIŲ ORGANIZMŲ KONTROLĖS IR NAIKINIMO TVARKOS, INVAZINIŲ RŪŠIŲ KONTROLĖS TARYBOS SUDĖTIES IR NUOSTATŲ, INTRODUKCIJOS, REINTRODUKCIJOS PERKĖLIMO PROGRAMOS PATVIRTINIMO

2002 m. liepos 1 d. Nr. 352
Vilnius

Vadovaudamasis Biologinės įvairovės konvencijos (Žin., 1995, Nr. [69-1662](#)) 8 straipsniu, Europos laukinės gamtos ir gamtinės aplinkos konvencijos (Žin., 1996, Nr. [91-2126](#)) 11 straipsnio 2 dalimi, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymo (Žin., 1997, Nr. [108-2726](#); 2001, Nr. 110-3988) 7 straipsniu, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymo (Žin., 1997, Nr. [108-2727](#); 2001, Nr. 110-3987) 16 straipsniu, Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymo (Žin., 2000, Nr. [56-1648](#)) 17 straipsnio 9 dalimi, Lietuvos Respublikos laukinės augalijos įstatymo (Žin., 1999, Nr. [60-1944](#)) 6 straipsniu, Aplinkos ministerijos nuostatų (Žin., 1998, Nr. [84-2353](#), 2002, Nr. 20-766) 6.37 ir 11.5 punktu,

1. S u d a r a u tokios sudėties Invazinių rūšių kontrolės tarybą:

V. Greičiūnas – Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Gamtos išteklių skyriaus vedėjas, tarybos pirmininkas;

J. Ruzgienė – Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamento Gamtos išteklių skyriaus vyresnioji specialistė, tarybos sekretorė.

Nariai:

K. Arbačiauskas – dr., Ekologijos instituto vyr. mokslinis bendradarbis;

L. Balčiauskas – dr., Ekologijos instituto Ekosistemų bioįvairovės sektoriaus vedėjas;

E. Bukelskis – dr., Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Zoologijos katedros docentas;

J. Danusevičius – dr., Lietuvos miškų instituto vyr. mokslinis bendradarbis;

Z. Gudžinskas – dr., Botanikos instituto Floros ir geobotanikos laboratorijos vyresnysis mokslo darbuotojas;

E. Kutorga – dr., Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Botanikos ir genetikos katedros docentas;

P. Mačiulskis – dr., Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus pavaduotojas;

S. Oleninas – dr., Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo instituto vyr. mokslinis bendradarbis;

K. Rutienė – Vilniaus visuomenės sveikatos centro mikrobiologijos laboratorijos vedėja;

A. Skridaila – dr., Vilniaus universiteto Botanikos sodo mokslo darbuotojas;

V. Stakėnas – dr., Lietuvos miškų instituto vyr. mokslinis bendradarbis;

R. Žitkuvienė – Valstybinės augalų apsaugos tarnybos Augalų karantino skyriaus vyresnioji agronomė.

2. T v i r t i n u:

2.1. Invazinių rūšių kontrolės tarybos nuostatus (pridedama);

2.2. Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarką (pridedama);

2.3. Invazinių rūšių organizmų kontrolės ir naikinimo tvarką (pridedama);

2.4. Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programą (pridedama).

3. Į p a r e i g o j u:

3.1. Aplinkos ministerijos Gamtos apsaugos departamentą organizuoti ir koordinuoti invazinių rūšių mokslinius tyrimus bei monitoringą;

3.2. Jūrinių tyrimų centrą organizuoti ir koordinuoti priemonių, sumažinančių invazinių rūšių plitimą dėl balastinio vandens išpylimo, plano parengimą ir įgyvendinimą;

3.3. Regionų aplinkos apsaugos departamentus, Vandens išteklių departamentą, Valstybinę saugomų teritorijų tarnybą prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos, Valstybinių parkų direkcijas pagal kompetenciją daryti įtakos invazinių rūšių plitimui:

3.3.1. užtikrinti, kad nebūtų vykdoma veikla, galinti sąlygoti invazinių rūšių plitimą;

3.3.2. diegti ekologiškas invazinių rūšių naikinimo ar jų gausumo reguliavimo technologijas;

3.3.3. imtis priemonių invazinių rūšių išstumiamų vietinių rūšių populiacijų ir jų buveinių atstatymui;

3.3.4. vykdyti savo pareigas šioje srityje, konsultuojantis ir bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos valstybine maisto ir veterinarijos tarnyba, Lietuvos Respublikos valstybine augalų apsaugos tarnyba, Valstybine visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Invazinių rūšių kontrolės taryba, žemės savininkais, nuomininkais ir valdytojais;

3.3.5. informuoti visuomenę apie invazinių rūšių daromą žalą ir priemones jai sumažinti.

4. Aplinkos ministerijos informacijos kompiuterinėje sistemoje vadovautis reikšminiais žodžiais: „augalija“, „gyvūnija“, „valdymo sistema“.

SUSISIEKIMO MINISTRAS,
PAVADUOJANTIS APLINKOS MINISTRĄ

ZIGMANTAS BALČYTIS

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos
žemės ūkio ministras
Jeronimas Kraujelis

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos
sveikatos apsaugos ministras
Konstantinas Romualdas Dobrovolskis

SUDERINTA
Lietuvos Respublikos valstybinės
maisto ir veterinarijos tarnybos direktorius
Kazimieras Lukauskas

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro
2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352

INTRODUKCIJOS, REINTRODUKCIJOS IR PERKĖLIMO TVARKA

I. BENDROJI DALIS

1. Ši Tvarka reglamentuoja naujų ar išnykusių ir šiuo metu natūraliai Lietuvos gamtinėje aplinkoje negyvenančių rūšių įvežimą į Lietuvos Respubliką (bet kurioje jų gyvenimo ciklo fazėje, įskaitant sėklas, sporas, grybieną, ikrus, kiaušinius ar kitą gyvybingą biologinę medžiagą, iš kurios gali išaugti ir daugintis šių rūšių individai), jų įveisimą bei platinimą Lietuvos Respublikos gamtinėje aplinkoje bei vietinių rūšių perkėlimą. Ši tvarka privaloma visiems juridiniams ir fiziniams asmenims, vykdančioms introdukciją, reintrodukciją ar perkėlimą.

2. Šios tvarkos tikslas – užtikrinti, kad nevietinių rūšių įkurdinimas gamtinėje aplinkoje būtų vykdomas taip, kad nepakenktų biologinei įvairovei (ekosisteminiame, rūšiniame ar genetiniame lygmenyje), žmonių sveikatai bei nepadarytų žalos fizinių ir juridinių asmenų turtui.

3. Ši tvarka netaikoma:

3.1. augalų nacionaliniams genetiniams ištekliams, kurių įvežimo tvarką reglamentuoja Augalų nacionalinių genetinių išteklių įstatymas (Žin., 2001, Nr. [90-3144](#)) ir genetiškai modifikuotiems organizmams, kurių įvežimas, naudojimas ir išleidimas į aplinką vykdomas Genetiškai modifikuotų organizmų įstatymo (Žin., 2001, Nr. [56-1976](#)) nustatyta tvarka;

3.2. rūšims, įvežamoms auginti nelaisvėje: zoologinėms ar botaninėms kolekcijoms sudaryti, laikyti aptvaruose, voljeruose, akvariumuose, mokslinėse laboratorijose, auginti botanikos soduose, arboretumuose, parkuose, skveruose, privačiose dendrologinėse kolekcijose ir kitiems tikslams be teisės juos įkurdinti natūralioje gamtinėje aplinkoje. Draudžiama laikyti šiems tikslams įvežtus organizmus aplinkoje, iš kurios yra didelė patekimo į natūralias ekosistemas rizika.

4. Vartojamos sąvokos:

4.1. **Introdukcija** – rūšių, porūšių ar žemesnių taksonų dirbtinis perkėlimas už jų istoriškai žinomo natūralaus paplitimo ribų.

4.2. **Atsitiktinė introdukcija** – atsitiktinis rūšies perkėlimas už jos istoriškai žinomo natūralaus paplitimo ribų kaip žmonių veiklos padarinys.

4.3. **Planuota introdukcija** – iš anksto suplanuota introdukcija, vykdoma turint tam tikrą tikslą.

4.4. **Reintrodukcija** – rūšies pakartotinis įkurdinimas areale, kuriame ji gyveno, bet išnyko ar buvo išnaikinta.

4.5. **Perkėlimas** – individų perkėlimas iš vienos vietos į kitą ir įkurdinimas gamtoje jų rūšies natūralaus paplitimo ribose.

4.6. **Rūšis** – individų, kurie pasižymi bendrais morfofiziologiniais požymiais, natūraliai tarpusavyje kryžminasi ir duoda gyvybingus ir vaisingus palikuonis, visuma.

4.7. **Nevietinės rūšys** – rūšys, porūšiai ar žemesni taksonai bet kokioje vystymosi stadijoje, esantys už jų natūralaus paplitimo arealo.

4.8. **Vietinės rūšys** – rūšys, porūšiai ar žemesni taksonai, gyvenantys (ar gyvenę) areale, kurį užima, užėmė ar gali potencialiai užimti be planuotos ar atsitiktinės introdukcijos.

4.9. **Invazinės rūšys** – nevietinės rūšys, kurių įsikūrimas ekosistemose turi žalingą ekologinį, ekonominį poveikį ar kenkia žmonių sveikatai.

4.10. **Fitosanitarija** – teisinių, techninių, materialinių priemonių visuma, kurias taikant užtikrinama, kad nebūtų įvežami ir neplistų augalams kenksmingi organizmai.

4.11. **Kenksmingi organizmai** – organizmai bet kurioje vystymosi fazėje, galintys sukelti augalų, gyvūnų ar žmonių ligas ar padaryti jiems kitą pastebimą žalą.

4.12. **Organizmas** – bet kuris biologinis vienetas, išskyrus žmogų, galintis dauginis ir perduoti savo genetinę medžiagą.

4.13. **Individas** – bet koks gyvas gyvūnas, augalas, grybas ar kitas savarankiškai egzistuojantis organizmas, išskyrus žmogų.

4.14. **Žemės naudotojas** – fizinis ar juridinis asmuo, kuriam privačios nuosavybės teise priklauso arba nustatyta tvarka išnuomotas ar suteiktas naudotis sausumos ar vandens plotas.

5. Veterinarinius reikalavimus įvežamiems, introdukuojamiems, reintrodukuojamiems gyvūnams nustato ir jų vykdymą kontroliuoja Lietuvos Respublikos valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT).

6. Fitosanitarijos reikalavimus įvežamiems, introdukuojamiems, reintrodukuojamiems augalams ir grybams, jų gabenimui, sandėliavimui, auginimui, dauginimui ir realizavimui reglamentuoja Fitosanitarijos įstatymas (Žin., 1999, Nr. [113-3285](#)). Augalų fitosanitarinės būklės valstybinę kontrolę atlieka Lietuvos Respublikos valstybinė augalų apsaugos tarnyba (toliau – VAAT).

7. Lietuvos valstybės sienų ir teritorijos sanitarinė ir medicininė karantininė apsauga – žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės priemonių visuma Lietuvos valstybės sienos perėjimo punktuose ir visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje – vykdoma Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo (Žin., 1996, Nr. [104-2363](#); 2001, Nr. [112-4069](#)) nustatyta tvarka.

II. NEVIETINIŲ RŪŠIŲ ĮVEŽIMAS

8. Į Lietuvos Respubliką leidžiama įvežti organizmus, kurie atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus veterinarijos, fitosanitarijos ir kitus privalomuosius reikalavimus. Draudžiama įvežti, laikyti, gabenti, daugini bet kokios vystymosi stadijos kenksmingus organizmus. Leidimai tokių organizmų įvežimui gali būti išduodami tik mokslinių tyrimų, laboratorinių tyrimų, vakcinų gamybos ir panašioms tikslams Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VVSPT), VAAT ar VMVT pagal kompetenciją.

9. Įvežant augalus, privaloma turėti VAAT leidimą (galioja iki 2002 12 31) arba fitosanitarinio registro pažymėjimą (galioja nuo 2003 01 01) bei eksportuojančios šalies fitosanitarinį sertifikatą. Įvežti augalus galima tik per tuos Lietuvos Respublikos valstybės pasienio kontrolės punktus, kuriuose VAAT pasienio karantino punktas, vadovaudamasis jų darbą reglamentuojančiais teisės aktais, tikrina augalų fitosanitarinę būklę. Augalai, užkrėsti kenksmingais organizmais, prieš kuriuos negali būti imtasi veiksmingų priemonių, grąžinami į eksportuojančią šalį arba sunaikinami. Išlaidas, susijusias su augalų sunaikinimu ar sugrąžinimu, apmoka krovinio savininkas.

10. Įvežti visų rūšių laukinius gyvūnus bet kokioje vystymosi stadijoje į Lietuvos Respublikos teritoriją galima, tik nustatyta tvarka gavus Pasienio ir transporto valstybinės veterinarinės tarnybos ir Aplinkos ministerijos leidimus bei turint veterinarijos sertifikato originalą.

11. Įvežant į Lietuvos Respublikos teritoriją laukinius gyvūnus būtina vadovautis Prekybos laukiniais gyvūnais taisyklių (Žin., 2002, Nr. [125-5690](#); 2004, Nr. [85-3097](#)) reikalavimais bei turėti šių taisyklių numatyta tvarka išduotus leidimus gyvūnų įvežimui.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-250](#), 2006-05-22, Žin., 2006, Nr. 60-2149 (2006-05-27), i. k. 106301MISAK00D1-250

12. Leidimas įvežti nevietinę ar Lietuvoje išnykusią rūšį nesuteikia teisės ją introdukuoti/reintrodukuoti.

13. Įvežami gyvūnai turi būti patikrinti pasienio veterinarijos poste, vadovaujantis VMVT nustatyta Gyvūninių produktų, įvežamų į Lietuvos Respubliką, veterinarinio tikrinimo tvarka (Žin., 2001, Nr. [77-2720](#)) bei kitais jų darbą reglamentuojančiais teisės aktais. Gyvūnus, įvežtus be patikrinimo – neturint Veterinarinio patikrinimo sertifikato – introdukuoti/reintrodukuoti ar perkelti draudžiama.

14. Introdukcijai/reintrodukcijai skirti gyvūnai turi būti karantinuoti, savininkų lėšomis atlikti diagnostiniai tyrimai ir vakcinacijos pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius veterinarijos reikalavimus.

15. Visi į Lietuvos Respubliką įvežti augalai turi būti pasodinti į atitinkančią fitosanitarinius reikalavimus iš anksto specialiai parengtą vietą ir vertinami, ar vegetacijos metu augalai neužkrėsti kenksmingais organizmais.

16. Draudžiama realizuoti, sėti, sodinti ar kitaip platinti laukinius augalus, kurie užkrėsti kenksmingais organizmais, taip pat naudoti kartu su jais įvežtą tarą, pakavimo medžiagas ir kt. Draudžiama augalus įvežti dirvožemyje.

III. INTRODUKCIJA IR REINTRODUKCIJA

17. Šios Tvarkos 1 priede nustatytos formos leidimus introdukcijai/reintrodukcijai išduoda Aplinkos ministerija.

18. Leidimai introdukuoti/reintrodukuoti gali būti išduoti juridiniams asmenims, gavusiems aplinkos ministro įsakymu patvirtintos Invazinių rūšių kontrolės tarybos (toliau – Taryba) išvadas ir rekomendacijas, kad šios rūšies plitimas Lietuvos Respublikos gamtinėje aplinkoje neturėtų sukelti neigiamo ekologinio, ekonominio poveikio ar pakenkti žmonių sveikatai.

19. Jei ketinama introdukuoti natūraliai Europos Sąjungos šalių narių teritorijose nepaplitusių rūšių paukščius, Taryba, prieš priimdama galutinį sprendimą, privalo gauti Europos Komisijos pritarimą introdukcijai.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-250](#), 2006-05-22, *Žin.*, 2006, Nr. 60-2149 (2006-05-27), i. k. 106301MISAK00D1-250

20. Galutinis Tarybos sprendimas 19 punkte nurodytais atvejais atidedamas iki Europos Komisija savo nuomonę dėl introdukuojamų paukščių pateiks raštu.

Punkto pakeitimai:

Nr. [D1-250](#), 2006-05-22, *Žin.*, 2006, Nr. 60-2149 (2006-05-27), i. k. 106301MISAK00D1-250

21. Juridiniai asmenys, planuojantys introdukuoti/reintrodukuoti naujas rūšis į gamtinę aplinką, pateikia Aplinkos ministerijai prašymą, kuriame turi būti nurodyta:

21.1. įmonės ar organizacijos pavadinimas ir adresas;

21.2. atsakingo už numatomus darbus asmens vardas ir pavardė, adresas, telefonas;

21.3. numatoma introdukuoti/reintrodukuoti rūšis ar žemesnis taksonas pateikiant tikslų lotynišką pavadinimą;

21.4. planuojamų įvežti individų amžius bei kiekis (dvilyčiams organizmams – vyriškos ir moteriškos lyties individų santykis);

21.5. juridinio asmens, iš kurio planuojama įsigyti, bei vietovės, iš kurios planuojama atsivežti šios rūšies individus, pavadinimai ir adresai;

21.6. vietovės (ežero, upės, miško ar kt.), kurioje planuojama introdukuoti/reintrodukuoti šią rūšį, pavadinimas;

21.7. pageidaujamas šios rūšies individų įvežimo į Lietuvą terminas;

21.8. planuojamas transportavimo būdas ir maršrutas.

22. Prie prašymo pridedamas CITES leidimas ar kita, pareiškėjo nuomone, svarbi informacija.

23. Taryba turi teisę motyvuotai pareikalauti papildomos informacijos ar tyrimų (buveinės, į kurią planuojama introdukuoti/reintrodukuoti naują rūšį, biotinių ir abiotinių sąlygų aprašymo: gyvūnų ir augalų rūšinės sudėties, populiacijų struktūros ir gausumo, litologinių, hidrologinių, hidrocheminių tyrimų ir kt.). Šiuos darbus gali atlikti tik atitinkamą kvalifikaciją turintys specialistai bei laboratorijos. Darbus finansuoja pageidaujantis vykdyti introdukciją asmuo.

24. Aplinkos ministerija per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos organizuoja jo svarstymą Taryboje.

25. Prieš pateikdama išvadą Taryba turi apsvarstyti ir, jei yra galimybė, įvertinti:

- 25.1. naujos rūšies skaitlingumo didėjimo ir plitimo į aplinkines teritorijas galimybės;
- 25.2. kaip introdukuota/reintrodukuota rūšis veiks aplinką viso jos biologinio ciklo metu bei kiekvienu metų sezonu;
- 25.3. kokia yra kryžminimosi su vietinėmis rūšimis tikimybė;
- 25.4. ar nauja rūšis nėra ligų ir parazitų, pavojingų augalams, gyvūnams ar žmonėms, pernešėjas;
- 25.5. ar vietinės saugomos gyvūnų ir augalų rūšys nebus introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies maistu, ar introdukuojama/reintrodukuojama rūšis nesudarys saugomoms rūšims konkurencijos dėl maisto, veisimosi ir augimo vietų ar kitokios grėsmės jų populiacijų stabilumui;
- 25.6. ar introdukuojama/reintrodukuojama rūšis turės galimybių išgyventi naujoje buveinėje, kaip ji praturtins šią buveinę ekonomine, estetinė ar kita prasme ir ar ši nauda bus didesnė už galimą žalą.
26. Aplinkos ministerija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas po Tarybos posėdžio informuoja pareiškėją apie Tarybos išvadą.
27. Tarybai neprieštaraujant nurodytų rūšių introdukcijai/reintrodukcijai privaloma parengti introdukcijos/reintrodukcijos projektą, kuriame turi būti:
- 27.1. nustatyta vietinių gyvūnų ir augalų rūšinė sudėtis, populiacijų struktūra ir gausumas;
- 27.2. įvertintas individų, kurie introdukuojami/reintrodukuojami, taksonominis statusas atliekant genetinius tyrimus. Pageidautina, kad reintrodukuojami individai būtų iš laukinių populiacijų, kurios būtų kiek galima artimesnės pagal genotipą, fenotipą ir kitus požymius buvusiai vietinei populiacijai;
- 27.3. nustatytas optimalus introdukuojamų/reintrodukuojamų individų skaičius, amžius, vyriškos ir moteriškos lyties individų santykis, tinkamiausias introdukcijos/reintrodukcijos laikas (sezonas), taip pat numatomas aklimatizacijos ir natūralizacijos laikas;
- 27.4. detalieji išnagrinėti biotiniai ir abiotiniai faktoriai, apsprendžiantys rūšies egzistavimą;
- 27.5. įvertintas galimas introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies poveikis ekosistemai. Introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies monitoringo programa turi būti sudėtinė projekto dalis.
28. Introdukcijos/reintrodukcijos projektą gali parengti tik atitinkamą kvalifikaciją turintys specialistai ar mokslo įstaigos. Projekto parengimą finansuoja pageidaujantis vykdyti introdukciją/reintrodukciją asmuo.
29. Vienas introdukcijos/reintrodukcijos projekto egzempliorius pateikiamas Aplinkos ministerijai, kuri per 5 darbo dienas po jo pateikimo išduoda leidimą introdukcijai/reintrodukcijai.
30. Leidime nurodomos rūšies įveisimo gamtinėje aplinkoje sąlygos. Leidimas nesuteikia teisės prekiauti, perduoti kitiems asmenims nemokamai ar kitaip platinti introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies individus.
31. Leidimas vykdyti introdukciją/reintrodukciją gali būti anuliuotas ir vienus metus neišduodamas asmenims, pažeidusiems šios tvarkos ar leidimo sąlygų reikalavimus.
32. Jei yra abejonių dėl introdukcijos/reintrodukcijos tikslingumo, Taryba gali pasiūlyti atlikti eksperimentinę nedidelio kiekio individų introdukciją/reintrodukciją kontroliuojamomis sąlygomis. Eksperimentinė introdukcija/reintrodukcija vykdoma mažiausiai vienus metus. Pasibaigus šiam laikotarpiui, Taryba sprendžia dėl eksperimentinės introdukcijos/reintrodukcijos laikotarpio pratęsimo ar leidimo introdukuoti/reintrodukuoti išdavimo.
33. Tokios introdukcijos/reintrodukcijos metu turi būti pasirūpinta priemonėmis naujos rūšies individų plitimo sustabdymui ar jų sunaikinimui.
34. Apie gyvūnų pabėgimą iš kontroliuojamos teritorijos privaloma nedelsiant pranešti policijai ir regiono aplinkos apsaugos departamentui, savo lėšomis vykdyti šio aplinkos apsaugos departamento padalinio nurodymus dėl privalomo ištrūkusių gyvūnų sugavimo, organizuoti jų paiešką ir sugavimą, o jei tai neįmanoma, ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jų ištrūkimo į laisvę – sunaikinti.
35. Jei introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies individai elgiasi ir veikia aplinką ne taip, kaip buvo numatyta, ir pastebima jų daroma žala aplinkai, Tarybos sprendimu naujos rūšies

individai sunaikinami bet kuriuo eksperimentinės introdukcijos/reintrodukcijos metu ar jai pasibaigus. Kontrolės ar sunaikinimo išlaidas apmoka asmenys, vykdančys introdukciją/reintrodukciją.

36. Penkis metus turi būti vykdomas pastovus introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies monitoringas. Po šio laikotarpio monitoringas vykdomas kas penki metai.

37. Monitoringą gali vykdyti tik atitinkamą kvalifikaciją šioje srityje turintys specialistai. Monitoringo metu turi būti tiriamas įveistos rūšies sveikatingumas (pagal nustatytus veterinarinius ar fitosanitarinius reikalavimus), adaptacija, poveikis aplinkai, nustatomas individų papildymo poreikis, identifikuojamos neigiamai šią rūšį veikiančios sąlygos ar nustatytos nesėkmingos introdukcijos/reintrodukcijos priežastys. Išlaidas, susijusias su monitoringo darbais, apmoka asmenys, atliekantys introdukciją/reintrodukciją.

38. Prekiauti gyvybingais introdukuotų/reintrodukuotų rūšių gyvūnais ar kitaip juos platinti leidžiama ne anksčiau kaip po vieno metų po jų įvežimo į Lietuvą, gavus tam Tarybos pritarimą bei vadovaujantis Aplinkos ministerijos, Muitinės departamento prie Finansų ministerijos ir VMVT nustatytomis Prekybos laukiniais gyvūnais taisyklėmis. Prekiauti galima tik šią veiklos rūšį užregistravusiems juridiniams asmenims, turint šių gyvūnų įsigijimo teisėtumą įrodančius dokumentus bei VMVT išduotą gyvūno sveikatos pažymėjimą (Forma Nr. 11).

39. Naujų augalų rūšių auginimui ir dauginimui su VAAT turi būti suderinti augalų karantininiai reikalavimai – sąlygos.

IV. PERKĖLIMAS

40. Organizmų perkėlimas vykdomas:

40.1. žmogaus ūkine veikla padarytai žalai gamtos ištekliams kompensuoti ar atkurti gyvybingas populiacijas, kai tos rūšies individai išnaikinami ar labai sumažėja jų kiekis dėl išnuodijimo, užteršimo ir panašių atvejų;

40.2. jei populiacija yra sumažėjusi žemiau kritinės ribos ir jos atsistatymas natūraliu būdu būtų pavojingai lėtas ar iškyla giminingo kryžminimosi grėsmė. Prieš perkeliant turi būti ištirtos ir pašalintos ar maksimaliai sumažintos priežastys, nulėmusios populiacijos nykimą. Tik tuo atveju, jei po šių veiksmų vietinė populiacija neatsistato iki pageidaujamo lygio, galima svarstyti perkėlimo galimybę;

40.3. siekiant užpildyti neišnaudojamą maisto ir gyvenamosios aplinkos dalį, norint padidinti vertingų rūšių kiekį bendrijose arba dirbtinių bendrijų suformavimui tik iš vertingų rūšių, siekiant gauti didesnę produkciją, norint padidinti žūklės ar medžioklės laimikius;

40.4. invazinių rūšių, kenksmingų organizmų biologinei kontrolei.

41. Perkėlimas turi būti vykdomas pagal programas ar planus, suderintus su atitinkama mokslo institucija ir Aplinkos ministerija ir tik išimtiniais atvejais, siekiant išsaugoti vertingus gyvūnus, augalus ar kitus organizmus nuo sunaikinimo, galima perkelti ne pagal suderintą planą, apie tai informavus regiono aplinkos apsaugos departamentą.

42. Suderintos programos (planai) atstoja leidimą juose numatytoms rūšims įveisti. Jeigu perkeliama programoje (plane) nenurodytos rūšys, reikalingas atskiras Aplinkos ministerijos ar jos įgaliotos institucijos leidimas raštu.

43. Perkėlimo programose (planuose) turi būti nustatytos atitinkamam biotopui ekologiniu ir ekonominiu požiūriu tinkamiausios rūšys, optimalūs perkeliamų individų kiekiai, amžius, perkėlimo laikas ir šių darbų vykdymo mechanizmas. Perkeliami organizmai turi būti kiek įmanoma artimesni vietinei populiacijai pagal genetinius ir kitus požymius. Siekiant išvengti neigiamo genetinio poveikio vietinei populiacijai, jei perkėlimas vykdomas ne populiacijos atkūrimui, bet siekiant gauti didesnę produkciją (norint padidinti žūklės, medžioklės laimikius ir pan.), perkeliamus organizmus rekomenduojama sterilizuoti. Jei perkeliama dirbtinai veisti gyvūnai, turi būti žinoma jų kilmė ir įvertintas naujų ligų ir parazitų platinimo pavojus. Turi būti vengiama perkėlimų į populiacijas, kurios yra geroje būklėje.

44. Turi būti vykdomas perkėlimų monitoringas. Monitoringą gali vykdyti juridiniai ir fiziniai asmenys, turintys atitinkamą kvalifikaciją ir tokio darbo patirtį. Vykdyti perkeltų organizmų sveikatingumo monitoringą, įvertinti ligų ir parazitų platinimo pavojų gali VMVT, VAAT ar VVSPT pagal kompetenciją.

45. Pageidautina, kad dirbtinai veisti gyvūnai, jei tai įmanoma, prieš įkurdinant juos gamtoje, būtų paženklinėti. Ženklinėti leidžiama tik Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka bei joje užregistruotais ženklais. Ženkilai ir ženklinimo būdai turi:

- 45.1. minimaliai traumuoti ženklinamus gyvūnus, nesudarkyti jų išvaizdos;
- 45.2. neturi pakeisti gyvūnų elgsenos, fiziologijos ar kitaip daryti įtakos jiems populiacijoje;
- 45.3. ilgai ir patvariai laikytis ant gyvūno kūno;
- 45.4. būti lengvai ir greitai aptinkami;
- 45.5. būti lengvai nuimami ir identifikuojami nesužalojant gyvūno;
- 45.6. būti visiškai nepavojingi kitų gyvūnų sveikatai, jei atsitiktinai pakliūtų į jų maistą, ženklinimo vieta turi būti parinkta taip, kad nebūtų galimybės ženklui patekti į žmonių maistą.

46. Juridiniai ar fiziniai asmenys apie introdukcijos/reintrodukcijos ar perkėlimo vietą ir laiką ne vėliau kaip prieš 2 darbo dienas turi informuoti atitinkamo regiono aplinkos apsaugos departamentą, savivaldybę ir valstybinio parko direkciją (jei perkėlimas vykdomas parko teritorijoje). Pranešimai pateikiami raštu arba telefonograma. Gavusios pranešimą, nurodytos institucijos paskiria asmenį dalyvauti įkurdinant individus naujoje vietoje.

47. Introdukciją/reintrodukciją ar perkėlimą kontroliuojantys pareigūnai patikrina, ar yra leidimas tos rūšies individų įveisimui, ar jis numatytas suderintame plane (programoje), jų įsigijimo dokumentus, gyvūno sveikatos pažymėjimą arba Veterinarinio patikrinimo sertifikatą ar VAAT leidimą. Jei šių dokumentų nėra, įveisimas neleidžiamas.

48. Įkurdinus individus naujoje buveinėje, užpildomas šios Tvarkos 2 priede nustatytos formos aktas. Jį pasirašo ir patvirtina antspaudu dalyvavęs atitinkamame regiono aplinkos apsaugos departamento atstovas bei savivaldybės ar valstybinio parko administracijos atstovas (jei telkinys yra parko teritorijoje) ir įveisimą atliekantis asmuo.

49. Aktas surašomas 3 egzemplioriais. Vienas egzempliorius lieka įveisimą atlikusiam asmeniui, o kiti ne vėliau kaip per 10 dienų po įveisimo (kartu su įsigijimo dokumentų, gyvūno sveikatos pažymėjimo arba Veterinarinio patikrinimo sertifikato ar VAAT leidimo kopijomis) pateikiami:

- 49.1. atitinkamam RAAD padaliniui;
- 49.2. savivaldybei arba valstybinio parko administracijai.

50. Introdukcijos/reintrodukcijos bei perkėlimo darbai finansuojami iš valstybės biudžeto, aplinkos apsaugos rėmimo programos ir kitų lėšų. Į išnuomotą ar privačią žemę introdukcija/reintrodukcija bei perkėlimai vykdomi žemės naudotojų lėšomis, išskyrus atvejus, kai introdukcija/reintrodukcija ar perkėlimai į išnuomotus ar privačius žemės sklypus yra numatyti saugomų rūšių ir bendrijų apsaugos reglamentuose ar ypač saugomų rūšių apsaugos projektuose arba Vyriausybės nustatyta tvarka kompensuojama žala ištekliams, padaryta ne dėl nuomininkų ar savininkų kaltės.

V. TRANSPORTAVIMAS

51. Gyvūnai didesniu nei 50 km atstumu transportuojami, vadovaujantis VMVT direktoriaus 1999 m. birželio 21 d. įsakymu Nr. 4-165 „Dėl gyvūnų vežimo taisyklių“ patvirtintomis Gyvūnų vežimo taisyklėmis (Žin., 1999, Nr. [58-1911](#); 2001, Nr. [69-2493](#)).

52. Transporto priemonė turi turėti teritorinės Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos išduotą pažymą apie jos tinkamumą gabenti gyvūnus.

53. Vežėjas turi būti registruotas VMVT nustatyta tvarka, turėti šios tarnybos išduotą Vežėjo licenciją, turėti VMVT direktoriaus 2001 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 311 „Dėl leidimo vežti gyvūnus Lietuvos Respublikos teritorijoje formos patvirtinimo bei leidimų išdavimo tvarkos“ (Žin.,

2001, Nr. [69-2491](#)) patvirtintos formos leidimą vežti gyvūnus ir laikytis kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų vežimą, nuostatų.

54. Vežant gyvūnus Lietuvos Respublikos teritorijoje būtina turėti gyvūno sveikatos pažymėjimą (Forma Nr. 11). Įvežtiems į Lietuvos Respublikos teritoriją gyvūnams pasienio veterinarijos punkte poste yra išduodamas Veterinarinio patikrinimo sertifikatas.

55. Sergančius ir nusilpusius gyvūnus transportuoti draudžiama, išskyrus atvejus, kai šie gyvūnai transportuojami terapijai ar diagnostikai.

56. Turi būti sudarytos pervežamos rūšies organizmams tinkamos sąlygos (temperatūra, ventiliacija ir kt.). Gyvūnai turi būti nugabenti į paskirties vietą per kiek įmanoma trumpesnę laiką, švarių ir dezinfekuotų transportu. Transporto dezinfekcijai naudojami Lietuvoje registruoti dezinfekantai. Augalams vežti skirta tara neturi būti užkrėsta kenksmingais organizmais. Importuojamiems augalams pakuoti draudžiama naudoti šiaudus, šieną, žolę.

57. Jei vandens gyvūnų transportavimo metu vanduo yra keičiamas, turi būti imamasi priemonių, kad būtų apsaugota nuo užkrėtimo ar užteršimo aplinka ir keičiamas vanduo nepatektų į vandens telkinius.

58. Gyvūnai, turintys ligų požymių ar nugaršę, sunaikinami pagal VMVT reikalavimus, valstybiniam veterinarijos gydytojui prižiūrint. Gyvūnai, atitinkantys nustatytus privalomuosius gyvūnų sveikatos būklės reikalavimus, gali būti realizuojami. Gyvūnų skrodimas atliekamas, vadovaujantis VMVT direktoriaus 2002 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. 55 „Dėl gyvūnų lavonų skrodimo ir dokumentų įforminimo tvarkos“ (Žin., 2002, Nr. [14-542](#), Nr. [30-1105](#))“ nustatyta tvarka.

VI. FIZINIŲ IR JURIDINIŲ ASMENŲ PAREIGOS

59. Juridiniai ir fiziniai asmenys, vykdančys introdukciją/reintrodukciją ar perkėlimą, privalo:

59.1. penkis metus savo lėšomis vykdyti introdukuotos/reintrodukuotos rūšies išgyvenimo ir sveikatingumo monitoringą ir kasmet iki gruodžio 10 dienos pateikti Aplinkos ministerijai ataskaitą apie naujos rūšies įveisimo rezultatus. Po šio laikotarpio monitoringą vykdyti kas penki metai. Vykdyti perkeltų rūšių monitoringą pagal suderintą programą;

59.2. apmokėti išlaidas, susijusias su įvežtų organizmų, neatitinkančių nustatytų veterinarinių ar fitosanitarinių reikalavimų, sunaikinimu ar sugrąžinimu į eksportuojančią valstybę;

59.3. apmokėti išlaidas, susijusias su įvežtų organizmų karantinavimu, diagnostiniais tyrimais, vakcinacijomis ar kitų Lietuvos Respublikoje galiojančių veterinarijos ir fitosanitarijos reikalavimų vykdymu;

59.4. užtikrinti priemones, kurių pagalba galima greitai ir efektyviai sunaikinti ar kontroliuoti organizmų plitimą, jei introdukuotos/reintrodukuotos rūšies organizmai pradeda kenkti ekosistemai;

59.5. laikytis leidimų sąlygų, VMVT ir VAAT nustatytų reikalavimų ir nurodymų;

59.6. nedelsiant pranešti VMVT apie pastebėtus gyvūnų susirgimus ar gaišimus;

59.7. nedelsiant pranešti VAAT apie pastebėtus augalams kenksmingus organizmus;

59.8. nekliudomai įleisti įgaliotus aplinkos apsaugos, VVSPT, VMVT, VAAT pareigūnus patikrinti introdukuotų/reintrodukuotų organizmų būklę, nemokamai suteikti jiems informaciją ir pagalbą, susijusią su šių organizmų kontrole ir tyrimu;

59.9. vykdyti kitus teisės aktų nustatytus reikalavimus, įgyvendinti priemones, panaikinančias arba mažinančias neigiamą poveikį aplinkai ir gamtos ištekliams.

VII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

60. Informacija apie visus introdukcijos, reintrodukcijos ar perkėlimo etapus turi būti vieša.

61. Fiziniai ir juridiniai asmenys, įveisę invazines rūšis be leidimo, dėl neatsargumo ar nežinojimo, turi apmokėti šių rūšių išnaikinimo išlaidas ir atstatyti buvusią buveinių būklę.

62. Fiziniai ir juridiniai asmenys, pažeidę šios Tvarkos reikalavimus, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

LIETUVOS RESPUBLIKOS
APLINKOS MINISTERIJA

LEIDIMAS INTRODUKUOTI Nr. _____.

Išduotas _____
(juridinio asmens pavadinimas)

Leidžiama _____
(rūšies lietuviškas ir lotyniškas pavadinimas)

_____ (individių amžius, kiekis)

Išaugintus (sugautus) _____
(įmonės, vietovės pavadinimas ir adresas)

Introdukuoti į _____
(rajonas, tikslus vietovės ar vandens telkinio pavadinimas)

Papildomos sąlygos: _____

Su introdukcijos tvarka susipažinau, su leidimo sąlygomis sutinku:

A tsakingas asmuo _____
(vardas, pavardė, parašas)

Leidimas išduotas _____ m. _____ d.

Leidimas galioja iki _____ m. _____ d.

A. V. _____

Leidimą išdavė _____

_____ pareigos _____ parašas _____ v., pavardė _____

LIETUVOS RESPUBLIKOS
APLINKOS MINISTERIJA

LEIDIMAS INTRODUKUOTI Nr. _____.

Išduotas _____
(juridinio asmens pavadinimas)

Leidžiama _____
(rūšies lietuviškas ir lotyniškas pavadinimas)

_____ (individių amžius, kiekis)

Išaugintus (sugautus) _____
(įmonės, vietovės pavadinimas ir adresas)

Introdukuoti į _____
(rajonas, tikslus vietovės ar vandens telkinio pavadinimas)

Papildomos sąlygos: _____

Su introdukcijos tvarka susipažinau, su leidimo sąlygomis sutinku:

A tsakingas asmuo _____
(vardas, pavardė, parašas)

Leidimas išduotas _____ m. _____ d.

Leidimas galioja iki _____ m. _____ d.

A. V. _____

Leidimą išdavė _____

_____ pareigos _____ parašas _____ v., pavardė _____

INTRODUKCIJOS, REINTRODUKCIJOS, PERKĖLIMO AKTAS

_____ m. _____ d.

(dalyvaujančių asmenų pareigos ir pavardės)

dalyvavo įkurdinant

(gyvūno, augalo ar kt. organizmo rūšies ar žemesnio taksono pavadinimas)

į rajono (savivaldybės) _____.

ežerą (upę, mišką, pelkę) _____

Individai išauginti (sugauti) _____

Iš viso atvežta _____ vnt. (kiekis žodžiais)

_____ amžius,

kurių bendras svoris _____ kg, vidutinis vieneto svoris _____ g (gyvūnams)

A tvežant krito _____ vnt., kurių svoris _____ kg

Iš viso įkurdinta _____ vnt., svėrusių _____ kg

Pervežimo atstumas _____ km

Veterinarinės pažymos Nr. _____, data _____ (gyvūnams)

Lietuvos Respublikos valstybinės augalų apsaugos tarnybos leidimas Nr. _____,

data _____ (augalams)

Parašai: 1. _____

2. _____

3. _____

A.V. _____

INVAZINIŲ RŪŠIŲ ORGANIZMŲ KONTROLĖS IR NAIKINIMO TVARKA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Ši Tvarka nustato organizmų, įrašytų į Invazinių Lietuvoje (toliau – Invazinių) rūšių organizmų sąrašą, kontrolę ir jų naikinimą.

2. Invazinių rūšių organizmai, dėl jų daromos didelės žalos biologinei įvairovei, žmonių sveikatai ar sukeliama ekonominių nuostolių, Invazinių rūšių kontrolės tarybos (toliau – Tarybos) siūlymu įtraukiami į Invazinių rūšių organizmų sąrašą, kurį tvirtina aplinkos ministras.

3. Vartojamos sąvokos:

3.1. **Rūšis** – individų, kurie pasižymi bendrais morfofiziologiniais požymiais, natūraliai tarpusavyje kryžminasi ir duoda gyvybingus ir vaisingus palikuonis, visuma.

3.2. **Invazinės rūšys** – nevietinės rūšys, kurių įsikūrimas ekosistemose turi žalingą ekologinį, ekonominį poveikį ar kenkia žmonių sveikatai.

3.3. **Invaziniai organizmai** – nevietinių gyvūnų, augalų, grybų, bakterijų, virusų ir kitų organizmų rūšių, įtrauktų į Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą, individai bet kurioje vystymosi stadijoje.

3.4. **Kontrolė ir naikinimas** – organizacinių, techninių ir kitų priemonių, kurias taikant ribojamas invazinių rūšių organizmų plitimas, visuma.

3.5. **Populiacija** – vienos rūšies individų grupė, užimanti tam tikrą teritoriją ir turinti tik tai grupei būdingus požymius.

3.6. **Žemės naudotojas** – fizinis ar juridinis asmuo, kuriam privačios nuosavybės teise priklauso arba nustatyta tvarka išnuomotas ar suteiktas naudotis sausumos ar vandens plotas.

II. INVAZINIŲ RŪŠIŲ ORGANIZMŲ KONTROLĖ IR NAIKINIMAS

4. Gyvūnams pavojingų užkrečiamųjų ligų sukėlėjų ir jų pernešėjų kontrolę, prevenciją bei likvidavimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (toliau – VMVT), VMVT užkrečiamųjų ligų kontrolės centras ir kitos šiai tarnybai pavaldžios institucijos Veterinarijos įstatymo (Žin., 1992, Nr. [2-15](#); 1999, Nr. [90-2639](#); 2000, Nr. [61-1804](#)) ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

5. Augalų ligų, piktžolių ir kitų invazinių rūšių organizmų kontrolę bei naikinimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja Lietuvos Respublikos valstybinė augalų apsaugos tarnyba (toliau – VAAT) Lietuvos Respublikos fitosanitarijos įstatymo (Žin., 1999, Nr. [113-3285](#)), Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymo (Žin., 1995, Nr. [90-2013](#); 1998, Nr. 56-1545), Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymo 3, 4, 9 ir 12 straipsnių pakeitimo įstatymo (Žin. 1997 Nr. 59-1363), Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo (Žin., 2001, Nr. [110-3986](#)), Lietuvos Respublikos augalų apsaugos įstatymo 3, 4 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo (Žin., 2001, Nr. [48-1655](#)) ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

6. Užkrečiamųjų ligų sukėlėjų, jų pernešėjų ir kitų gyvų organizmų, turinčių neigiamą įtaką žmonių sveikatai, maistui, turtui ir aplinkai, privalomąjį profilaktinį aplinkos nukenksminimą (dezinfekciją, dezinfekciją ir deratizaciją), invazinių rūšių organizmų kontrolę ir naikinimą organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja Sveikatos apsaugos ministerija, Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos (VVSPT), šiai tarnybai pavaldūs Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės centras, Ekstremalių sveikatai situacijų centras ir kitos institucijos Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo (Žin., 1996, Nr. [104-2363](#); 2001, Nr. [112-4069](#)), Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo (Žin., 2000, Nr. [92-2864](#)),

Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 8, 13, 14, 17, 18, 21, 26, 27, 41 straipsnių pakeitimo įstatymo (Žin., 2000 Nr. 61-1812), Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 5, 20, 21, 23, 24, 25 straipsnių pakeitimo įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

7. Invazinių rūšių organizmų, nesančių žmonių, gyvulių ar žemės ir miškų ūkio augalų ligų sukėlėjais ar pernešėjais, bet kenkiančių biologinei įvairovei, gausumo reguliavimo ir naikinimo būdus atskiroms rūšims nustato Taryba, o tvirtina aplinkos ministras.

8. Kontrolės ir naikinimo būdai turi būti visiškai saugūs žmonių sveikatai, efektyvūs, kiek galima etiškesni ir humaniškesni, kiek įmanoma mažiau kenkti aplinkai, kitiems augalams ir gyvūnams. Pirmenybė teikiama biologiniams būdams, jei jų nėra, – naudojami fiziniai, mechaniniai ar cheminiai būdai arba naudojamos visos šios priemonės, kaip integruotas naikinimo būdas. Naikinimui naudojami chemikalai turi būti greit suirstantys ir nesikaupti maisto grandinėje. Jei gausumo reguliavimui norima introdukuoti naujas rūšis, turi būti įvertintas tokių rūšių galimas neigiamas poveikis.

9. Invazinių rūšių organizmų kontrolei, naikinimui ir monitoringo vykdymui turi būti ruošiamos programos. Programoje turi būti pateikta programai įgyvendinti reikalingų lėšų analizė, galima programos trukmė ir tikslas, nurodytas darbų vykdymo mechanizmas bei koordinuojanti institucija, apibūdinta ir nustatyta geografinė ir administracinė teritorija, kurioje taikoma programa, aprašytos darbų metodikos, priemonės ir kt.

10. Pirmiausia invazinių rūšių organizmai naikinami vietovėse, kuriose gyvena ypač saugomos rūšys, bei kitose biologinės įvairovės atžvilgiu vertingiausiose vietovėse.

11. Invazinių rūšių organizmų naikinimui gali būti naudojami tik tie preparatai, kuriuos teisės aktų nustatyta tvarka leidžiama įvežti ir naudoti Lietuvos Respublikoje.

12. Naikinimą cheminėmis priemonėmis galima pradėti, tik turint pakankamai lėšų, medžiagų, priemonių, tarp jų kolektyvinių ir asmeninių apsauginių priemonių bei pakankamai žinių ir pajėgumų šiam darbui kokybiškai užbaigti. Cheminės naikinimo priemonės nenaudojamos, jei yra pastovi invazinių rūšių organizmų imigracija į tą teritoriją.

13. Invazinių rūšių organizmus leidžiama medžioti ar žvejoti, neribojant jų amžiaus, dydžio ir kiekio. Tokius gyvūnus, suderinus su regiono aplinkos apsaugos departamentu, gali būti leidžiama žvejoti ar medžioti uždraustais įrankiais, būdais ar laiku, tačiau šie būdai turi būti selektyvūs ir kitų sunaikintų ar sužeistų vertingų gyvūnų negali būti daugiau nei 20% vienetų. Invazinių rūšių žuvys neįskaitomos į įmonei skirtą sugavimo limitą.

14. Gyvybingų invazinių organizmų įvežimas, perkėlimas, prekyba ar kitoks jų platinimas yra draudžiamas. Invazinius gyvūnus draudžiama transportuoti gyvus, sugavus paleisti ar perkelti į kitas vietas. Draudžiama juos naudoti gyvam masalui.

15. Invazinių rūšių organizmų naikinimą, Aplinkos ministerijos prašymu, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja VMVT, VVSPT, VAAT, viešoji įstaiga „Miško apsaugos stotis“ ir kitos institucijos pagal kompetenciją.

16. Naikinimo darbus gali vykdyti nustatyta tvarka šiai veiklai akredituoti juridiniai ir fiziniai asmenys, gavę šiai veiklai licenciją. Asmenys, neturintys licencijos, gali naikinti invazinius organizmus tik jiems nuosavybės teise priklausančioje ar nuomojamoje žemėje, įsigiję buitiniam naudojimui skirtus preparatus. Naudojant naikinimo priemones, turi būti užtikrintas žmonių saugumas.

17. Kiekvieno naikinimo proceso metu turi būti siekiama sunaikinti visą invazinės rūšies organizmų populiaciją. Naikinimo preparatai pagal pavojingumo laipsnį parenkami, atsižvelgiant į aplinkos specifiką.

18. Invazinių rūšių organizmų kontrolė ir naikinimas atliekama etapais:

18.1. vietovės apžiūra ir įvertinimas;

18.2. invazinių organizmų lokalizacijos vietų ir migracijos kelių nustatymas;

18.3. kontrolės priemonių bei metodų parinkimas ir panaudojimas;

18.4. atliekamų darbų efektyvumo įvertinimas, tolesnis stebėjimas;

18.5. rekomendacijų pateikimas juridiniam ar fiziniam asmeniui dėl priemonių, būtinų apsaugoti jo žemę ar kitą turtą nuo invazinių rūšių organizmų.

19. Invazinių rūšių organizmai privačiose ar išnuomotose žemės sklypuose gali būti naikinami be jų savininko ar nuomininko sutikimo. Naikinimo metu kritę invazinių rūšių organizmai surenkami ir sudeginami ar kitaip nukenksminami, laikantis VMVT ar fitosanitarinių nurodymų. Negyvybingi invazinių rūšių organizmai gali būti perduoti žemės naudotojui, jei tai nesukelia grėsmės aplinkai ar žmonių sveikatai ir nėra galimybės juos išplatinti.

20. VMVT, atsižvelgdama į invazinių rūšių organizmų pavojingumą, plitimo savybes, vietos geografinę padėtį ir kitas gamtines sąlygas, gali nustatyti jų židinio teritorijos, apsaugos ir priežiūros zonų ribas. Jei būtina, VMVT kreipiasi į atitinkamą savivaldybę dėl papildomų apsaugos priemonių – policijos postų steigimo, transporto srauto nukreipimo aplenkiant židinio ir jo apsaugos zonos teritoriją.

21. Nustačius ypač kenksmingų augalams invazinių organizmų židinį, VAAT gali kreiptis į apskrities viršininką dėl karantino paskelbimo atitinkamoje teritorijoje. VAAT raštu informuoja žemės naudotojus apie karantininius apribojimus, kontroliuoja jų laikymąsi ir taiko rekomenduotas priemones. Karantiną panaikina apskrities viršininkas VAAT teikimu.

22. Jei invazinių rūšių organizmų poveikyje pavojingai degraduoja aplinka, Aplinkos ministerijos Ypatingųjų ekologinių situacijų valdymo centro pasiūlymu, nustatyta tvarka toje vietovėje gali būti skelbiama ekologinio pavojaus zona. Valstybės valdymo institucijų, kitų juridinių bei fizinių asmenų veikla, lokalizuojant ir likviduojant ypatingųjų ekologinių situacijų priežastis ir pasekmes tokiose zonose, reglamentuojama, organizuojama ir kontroliuojama Aplinkos apsaugos ministerijos 1997 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. 69 „Dėl ministerijos ir pavaldžių organizacijų veiksmų ypatingųjų ekologinių ir kitų ekstremalių situacijų atvejais“ (Žin., 1997, Nr. [37-914](#)) nustatyta tvarka.

23. Invazinių rūšių organizmų kontrolės ir naikinimo efektyvumą įvertina institucijų, atliekančių šiuos darbus, specialistai pagal patvirtintas metodikas.

III. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

24. Juridiniai ar fiziniai asmenys, kurie yra žemės, kurioje naikinami invaziniai organizmai, naudotojai, privalo:

24.1. sudaryti sąlygas kokybiškam ir saugiam darbui atliekant invazinių organizmų naikinimą bei naikinimo efektyvumo įvertinimą;

24.2. laikytis invazinių rūšių naikinimą atliekančių įmonių, specialistų nurodytos tvarkos;

24.3. vykdyti VMVT, VAAT, VVSPT ir kitų valstybės tarnybų ir pareigūnų nurodymus ir teisėtus reikalavimus.

25. Naikinimo darbai, taip pat išlaidos, susijusios su karantino paskelbimu ir panaikinimu, profilaktinių ir priešepizootinių priemonių atlikimu, apmokamos asmenų, introdukavusių šiuos organizmus, pažeidžiant nustatytą tvarką, iš valstybės biudžeto, aplinkos apsaugos rėmimo programos ir kitų lėšų.

26. Asmenys, pažeidę šios Tvarkos reikalavimus, traukiami atsakomybėn Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

INVAZINIŲ RŪŠIŲ ORGANIZMŲ KONTROLĖS TARYBOS NUOSTATAI

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Invazinių rūšių kontrolės taryba (toliau – Taryba) yra nuolatinė veikianti patariamoji institucija, teikianti pasiūlymus Aplinkos ministerijai dėl invazinių rūšių prevencijos ir šių rūšių valdymo.

2. Tarybą sudaro Aplinkos ministerijos, Valstybinės augalų apsaugos tarnybos, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, Valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos bei mokslo ir mokymo institucijų atstovai. Tarybos nariais gali būti ir kitų ministerijų, vietos savivaldos institucijų bei visuomeninių ir nevyriausybinių organizacijų atstovai. Tarybos personalinę sudėtį įsakymu tvirtina aplinkos ministras.

3. Taryba savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, įstatymais, Vyriausybės nutarimais, aplinkos ministro, žemės ūkio ministro, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymais, kitais teisės aktais, taip pat šiais nuostatais.

4. Tarybos veikla grindžiama kolegialiu klausimų svarstymu, demokratijos, teisėtumo ir viešumo principais.

5. Tarybos sprendimai ir pasiūlymai yra rekomendacinio pobūdžio.

II. TARYBOS UŽDAVINIAI IR FUNKCIJOS

6. Pagrindiniai Tarybos uždaviniai:

6.1. teikti informaciją ir rekomendacijas žemės naudotojams introdukcijos bei invazinių rūšių plitimo klausimais;

6.2. identifikuoti esamus ir galimus invazinių rūšių invazijos kelius;

6.3. įvertinti introdukuojamų rūšių naudą ir žalą, invazinių rūšių plitimo žalą;

6.4. teikti rekomendacijas dėl priemonių, sumažinančių introdukcijos riziką;

6.5. kooperuoti veiksmus, užkertančius invazinių rūšių plitimą tarpvalstybiniu mastu;

6.6. informuoti visuomenę apie invazinių rūšių žalą.

7. Taryba, vykdydama jai pavestus uždavinius:

7.1. teikia išvadas, pasiūlymus ir rekomendacijas dėl invazinių rūšių kontrolės ir prevencijos;

7.2. teikia pasiūlymus dėl mokslinių tyrimų bei invazinių rūšių valdymo planų, programų kūrimo ir įgyvendinimo;

7.3. planuoja, organizuoja ir koordinuoja veiksmus valstybiniame, regioniniame, vietiniame ir ekosisteminame lygmenyje, kad būtų pasiekti veiksmų planų/programų uždaviniai ir tikslai;

7.4. bendradarbiauja su atitinkamomis užsienio organizacijomis;

7.5. kaupia informaciją, stebi ir įvertina invazinių rūšių poveikį ekonomikai, gamtai ir žmonių sveikatai;

7.6. teikia valstybės institucijoms pasiūlymus dėl atitinkamų teisės aktų parengimo ar pakeitimo;

7.7. invazinių rūšių organizmų, nesančių žmonių, gyvulių ar žemės ir miškų ūkio augalų ligų sukėlėjais ar pernešėjais, bet kenkiančių biologinei įvairovei, gausumo reguliavimo ir naikinimo būdus atskiroms rūšims nustato Taryba, o tvirtina aplinkos ministras;

7.8. leidimai introdukuoti/reintrodukuoti gali būti išduoti juridiniams asmenims, gavusiems aplinkos ministro įsakymu patvirtintos Invazinių rūšių kontrolės tarybos išvadas ir rekomendacijas,

kad šios rūšies plitimas Lietuvos Respublikos gamtinėje aplinkoje neturėtų sukelti neigiamo ekologinio, ekonominio, poveikio ar pakenkti žmonių sveikatai.

III. TARYBOS TEISĖS

8. Vykdydama savo funkcijas, Taryba turi teisę;

8.1. nustatyta tvarka gauti valstybės, vietos savivaldos, mokslo ir mokymo institucijų disponuojamą informaciją, reikalingą Tarybos darbui;

8.2. kviešti į posėdžius Aplinkos ministerijos, jai pavaldžių ir jos reguliavimo sričiai priskirtų institucijų specialistus, kitų valstybės ir vietos savivaldos institucijų pareigūnus, mokslo ir mokymo institucijų specialistus, visuomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų atstovus, sudaryti laikinas ar nuolatinės darbo grupes;

8.3. teikti pasiūlymus Aplinkos ministerijai dėl teisės aktų, susijusių su invazinėmis rūšimis rengimo, pakeitimo ar papildymo;

8.4. informuoti visuomenę apie Tarybos veiklą.

IV. TARYBOS DARBO ORGANIZAVIMAS IR POSĖDŽIAI

9. Tarybą sudaro pirmininkas, sekretorius ir nariai.

10. Tarybos pirmininkas organizuoja Tarybos darbą, atsako už jos veiklą, šaukia posėdžius, jiems pirmininkauja, pasirašo posėdžių protokolus.

11. Tarybos sekretorius derina posėdžių darbotvarkę su pirmininku, renka ir apibendrina gautą informaciją, nustatyta tvarka formuoja posėdžių dokumentų bylas, dalyvauja posėdžiuose, tačiau neturi balso teisės, surašo posėdžių protokolus, kaupia leidimų introdukcijai/reintrodukcijai kopijas, vykdo kitus pirmininko nurodymus, susijusius su posėdžių organizavimu.

12. Tarybos nariai dalyvauja posėdžiuose, balsuoja priimant sprendimus, gali pateikti atskirą nuomonę dėl posėdyje svarstomų klausimų.

13. Posėdžiai:

13.1. posėdžius rengia ir jiems vadovauja pirmininkas arba jo įgaliotas Tarybos narys;

13.2. posėdžiai rengiami prireikus, bet ne rečiau kaip kartą per metus;

13.3. svarstoma medžiaga Tarybos nariams pateikiama ne vėliau kaip prieš 10 dienų iki posėdžio;

13.4. posėdžiai yra teisėti, jei juose dalyvauja daugiau negu pusė Tarybos narių;

13.5. sprendimai priimami paprasta balsų dauguma. Balsams pasiskirsčius po lygiai, lemia posėdžio pirmininko balsas;

13.6. sprendimai įforminami Tarybos posėdžių protokolais. Į posėdžio protokolą gali būti įrašyta atskira narių nuomonė;

13.7. posėdžiai yra vieši. Posėdžiuose patarimojo balso teise gali dalyvauti ekspertai ir pateikti i□vadas nagrinėjamais klausimais;

13.8. posėdžių techninį aprūpinimą organizuoja Aplinkos ministerija.

INTRODUKCIJOS, REINTRODUKCIJOS IR PERKĖLIMO PROGRAMA

I. BENDROJI DALIS

1. Introdukcija, reintrodukcija ir perkėlimas yra labai veiksmingos natūralių ir dirbtinių ekosistemų valdymo priemonės, kurios, teisingai naudojamos, gali duoti didelę ekologinę ir ekonominę naudą, bet, kaip ir kitos dirbtinės priemonės, gali sukelti nepataisomą žalą, jei naudojamos netinkamai.

2. Šiuo metu viena didžiausių grėsmių biologinei įvairovei yra nevietinių rūšių biologinė invazija. Natūralūs gamtiniai barjerai per tūkstantmečius leido susiformuoti unikalioms ekosistemoms ir rūšims. Vykstant globalizacijos procesui, intensyvėjant tarptautinei prekybai, transportui, turizmui, šie barjerai buvo sugriauti. Vis daugiau įvairių augalų, gyvūnų, grybų ir kitų organizmų rūšių, atsitiktinai ar turint tam tikrą tikslą, perkeliama už jų natūralaus paplitimo ribų. Kai kurios iš jų, atsidūrę naujoje aplinkoje, tampa invazinėmis – sukelia dideles ekologines, ekonomines problemas ar kenkia žmonių sveikatai. Pasienio kontrolės postai, įsteigti tam, kad apsaugoti nuo žmonių, augalų ir gyvulių ligų sukėlėjų, neapsaugo nuo rūšių, kurios gali pakenkti biologinei įvairovei. Nevietinių rūšių yra visose taksonominėse grupėse: pradedant virusais ir baigiant žinduoliais. Jos yra įsiskverbę ir paveikę vietinę biotą praktiškai visuose ekosistemų tipuose. Balastinio vandens išpylimas, laivų korpusų plovimas sąlygojo neplanuotą ir nepageidaujamą kenksmingų vandens organizmų introdukciją jūros ir gėlių vandens ekosistemose.

3. Invazinių rūšių žala yra globali, užmaskuota ir dažniausiai nepataisoma. Šimtai rūšių nyksta dėl nevietinių rūšių invazijos. Aplinkos tarša ir buveinių destruktija, globalinis klimato atšilimas sudaro palankias sąlygas invazinėms rūšims įsikurti ir plisti.

4. Iki 2000 m. pabaigos Lietuvoje buvo žinoma daugiau kaip 530 nevietinių rūšių augalų, apie 10 nevietinių grybų ir kerpių rūšių ir po 5 rūšis gamtoje plintančių nevietinių bakterijų bei virusų. Itin intensyviai į Lietuvą skverbiasi svetimžemiai augalai. Paskutinius du dešimtmečius per metus jų vidutiniškai padaugėja 12 rūšių. Į Baltijos jūrą savaime atkeliavo ar buvo atvežta su balastiniais vandenimis apie 100 nevietinių organizmų rūšių.

5. Šiame šimtmečiuje Lietuvos gyvūnų rūšių įvairovę bandyta papildyti 13 žinduolių, 1 paukščių, 22 žuvų ir vėžių rūšimis ir keletu vėžiagyvių rūšių. Didžioji dalis introdukuotų rūšių neprisitaikė prie Lietuvos sąlygų, tačiau kai kurios (mangutas, kanadinė audinė, ondatra, sidabrinis karosas) tapo dažnos.

6. Sėkminga buvo bebro ir tauriojo elnio reintrodukcija Lietuvoje, Ponto–Kaspijos gamaridų ir mizidžių introdukcija į Kauno ir Kuršių marias, kalninės pušies introdukcija Kuršių Nerijoje. Tačiau plinta ir žalingos nevietinės rūšys – rainuotasis vėžys, grundulas, Sosnovskio barštis, uosialapis klevas, vėžiagyvis *Cercopagis pengoi* ir kt.

7. Šiuo metu nėra tiksliai žinoma, kokios nevietinių organizmų rūšys yra Lietuvoje, jų aklimatizacijos laipsnis, agresyvumas vietinių rūšių atžvilgiu, ekonominė ir ekologinė žala ar nauda.

II. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

8. Programa parengta, vadovaujantis Biologinės įvairovės konvencijos (Žin., 1995, Nr. [69-1662](#)) 8 straipsnio, Europos laukinės gamtos ir gamtinės aplinkos apsaugos konvencijos (Žin., 1996, Nr. [91-2126](#)) 11 straipsnio, Konvencijos dėl tarptautinės reikšmės šlapžemių, ypač vandens paukščių buveinių (Žin., 2001, Nr. [19-591](#)) VII.14 rezoliucijos dėl invazinių rūšių ir šlapžemių, Laukinės gyvūnijos įstatymo (Žin., 1997, Nr. [108-2727](#); 2001, Nr. 110-3988) 7 straipsnio, Laukinės augalijos įstatymo (Žin., 1997, Nr. 60-1944) 6 straipsnio, Saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir

bendrijų įstatymo (Žin., 1997, Nr. [108-2727](#); 2001, Nr. 110-3987) 16 straipsnio, Jūros aplinkos apsaugos įstatymo (Žin., 1997, Nr. [108-2731](#)) 20 straipsnio ir kitų teisės aktų reikalavimais.

9. Šios programos tikslas yra sumažinti biologinės įvairovės praradimą bei ekonominius nuostolius, sąlygojamus introdukuotų, reintrodukuotų, perkeltų organizmų ar savaime plintančių invazinių rūšių. Pridedamas veiksmų planas 2002–2007 m. (1 priedas).

10. Programos pagrindiniai uždaviniai yra:

10.1 informuoti valstybės institucijas ir visuomenę apie nevietinių invazinių rūšių daromą žalą ir paskatinti imtis jų plitimo prevencijos, kontrolės ir valdymo funkcijų;

10.2. sustiprinti invazinių rūšių introdukcijos prevenciją kaip pagrindinę priemonę, reikalaujančią nacionalinių ir tarptautinių veiksmų;

10.3. sumažinti atsitiktinių ir nelegalių nevietinių rūšių įvežimo ir introdukcijos atvejų;

10.4. užtikrinti, kad būtų iš anksto išsamiai įvertintas introdukuojamų, reintrodukuojamų ar perkeliamų rūšių galimas poveikis biologinei įvairovei;

10.5. skatinti invazinių rūšių naikinimo ir kontrolės programų rengimą ir jų įgyvendinimą;

10.6. tobulinti nevietinių rūšių kontrolės teisinę ir institucinę bazę bei tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje;

10.7. skatinti mokslinius tyrimus, duomenų bazių kūrimą ir informacijos keitimąsi tarp valstybių bei tarp institucijų šalies viduje.

III. PROGRAMOS PRINCIPAI

Pirmas skirsnis. Informavimas ir Švietimas

11. Informavimas ir švietimas būtinas tam, kad nevietinių rūšių plitimas būtų suprastas kaip esminė ir prioritetinė aplinkosauginė problema. Informavimas, mokymas ir visuomenės švietimas yra efektyviausia prevencijos priemonė, sumažinanti netyčinių ir nelegalių introdukcijų riziką. Introdukcija, reintrodukcija, perkėlimas, nevietinių invazinių rūšių naikinimas ir kontrolė yra sėkmingesnė, jei šiems darbams pritaria ir juose dalyvauja vietiniai gyventojai. Moksliniai tyrimai yra būtinas pagrindas mokymui ir švietimui.

12. Rekomenduojami veiksmai:

12.1. identifikuoti atskirų visuomenės grupių vaidmenį ir interesus invazinių rūšių srityje ir pateikti joms atitinkamą informaciją bei rekomenduoti jų galimus veiksmus;

12.2. prekių importuotojai, eksportuotojai yra visuomenės grupės, nuo kurių daugiausia priklauso invazinių rūšių introdukcijos prevencija, todėl jiems turi būti skiriamas didžiausias dėmesys informacijos ir mokymo srityje;

12.3. teikti informaciją ir rekomendacijas turistams, atvykstantiems į šalį, keliaujantiems šalies viduje ar vykstantiems į kitas šalis, bendradarbiauti šioje srityje su turizmo agentūromis ir kaimo turizmo organizatoriais;

12.4. mokyti pasienio kontrolės punktų darbuotojus bei kitus atsakingus pareigūnus identifikuoti ir kontroliuoti invazines rūšis;

12.5. informuoti vietinius gyventojus ir kitas suinteresuotas visuomenės grupes visose nevietinių rūšių valdymo fazėse, kad būtų išvengta nesusipratimų;

12.6. sukurti nevietinių rūšių duomenų bazę – tiksli, išsami ir lengvai pasiekama informacija yra pagrindas mokymui ir švietimui;

12.7. įtraukti nevietinių rūšių problemą į mokymo programas vidurinio ir aukštojo mokslo mokyklose;

12.8. užtikrinti, kad teisės aktai, reglamentuojantys introdukciją ir nevietinių rūšių valdymą, būtų suprantami ir žinomi pareigūnams ir plačiai visuomenei.

Antras skirsnis. Prevencija

13. Nevietinių rūšių introdukcijos prevencija yra pigiausia ir efektyviausia priemonė.

14. Rekomenduojama laikytis šių prevencijos nuorodų:

14.1. introdukcija neturėtų būti leidžiama, jei yra abejonių, kad introdukuojama rūšis gali tapti invazine. Kadangi introdukuojamų rūšių poveikį biologinei įvairovei dažniausiai yra sunku nuspėti, reikia vadovautis atsargumo principu;

14.2. ypatingų atsargumo priemonių turi būti imamasi introdukuojant į vandens ekosistemas;

14.3. invazinių rūšių poveikis yra „biologinė tarša“, kuri sąlygoja ekonominius bei ekologinius nuostolius, todėl turi būti laikomasi principo „teršėjas moka“;

14.4. turi būti sumažinta atsitiktinės introdukcijos rizika. Planuota introdukcija turi vykti Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka, suderinus su atitinkamomis institucijomis;

14.5. introdukcija gali būti leidžiama tik tuo atveju, jei jos numatoma nauda yra žymiai didesnė už galimą žalą. Jei tą patį tikslą galima pasiekti, perkeliant vietines rūšis, introdukcija neturi būti naudojama;

14.6. introdukcija neleidžiama, jei introdukuojama rūšis turėjo žalingą ekologinį ar ekonominį poveikį kitose šalyse;

14.7. įvežami organizmai turi būti karantinuojami, siekiant nustatyti, ar nėra ant jų ar kartu su jais nepageidaujamų rūšių;

14.8. turi būti vykdomas specializuotas monitoringas tam, kad invazinės rūšys būtų nustatytos jų invazijos ankstyvose stadijose, kol jų populiacijos yra mažos ir lokalias.

Trečias skirsnis. Atsitiktinė introdukcija

15. Sunkiausia kontroliuoti atsitiktinę introdukciją, kuri vyksta daugeliu kelių ir būdų. Tokios introdukcijos sumažinimui pagrindinės priemonės yra neplanuotos introdukcijos kelių nustatymas, pagrindinių kelių monitoringas ir introdukcijos reguliavimas šiuose keliuose. Pagrindiniai veiksmai atsitiktinei introdukcijai sumažinti yra:

15.1. identifikuoti ir valdyti pagrindinius atsitiktinės introdukcijos kelius. Tokie keliai yra tarptautinė prekyba (per atitinkamas prekes ir pakuotes), turizmas, prekybos ir žvejybinis laivynas, balastiniai vandenys, žuvininkystė, žemės ūkis, miškininkystė, sodininkystė, autotransportas, geležinkeliai ir oro transportas;

15.2. ruošti prekybos taisykles, kurios sumažintų atsitiktinę introdukciją;

15.3. vystyti technologijas, sumažinančias nevietinių rūšių plitimą per balastinius vandenis ir laivų korpusus. Šios priemonės būtų balastinių vandenų išpylimo rekomendacijos, moksliniai tyrimai ir monitoringas, uosto darbuotojų ir laivų įgulų atitinkamas informavimas ir apmokymas. Kurti nacionalinę balastinių vandenų valdymo programą, jų išpylimo tvarką Lietuvos teritoriniuose vandenyse ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje ir kitą teisinę bazę nevietinių rūšių plitimui per balastinius vandenis sumažinti;

15.3. sugriežtinti ir išplėsti pasienio kontrolės ir karantino taisykles, apmokyti darbuotojus, diegti naują įrangą, stengiantis, kad nebūtų įvežama organizmų, kenksmingų ne tik naminiams gyvuliams, žemės ūkio kultūroms ar žmonių sveikatai, bet ir biologinei įvairovei;

15.4. įteisinti baudas ar kitas sankcijas už invazinių rūšių introdukciją dėl neatsargumo ar nerūpestingumo, kurios būtų panaudotos invazinių rūšių naikinimui, kontrolei ir monitoringui.

Ketvirtas skirsnis. Planuota introdukcija, reintrodukcija

16. Dabartinė institucinė struktūra yra neadekvati susidoroti su nevietinių rūšių plitimu, laiku jas identifikuojant bei imantis atitinkamų prevencinių, sustabdymo ar naikinimo priemonių. Siekiant griežčiau kontroliuoti introdukciją, reintrodukciją, perkėlimą, reikalinga įsteigti atsakingą instituciją, kuri išsamiai išnagrinėtų introdukuojamų rūšių galimą poveikį biologinei įvairovei, darytų sprendimus dėl introdukcijos/reintrodukcijos ir perkėlimų, nustatytų jų vykdymo sąlygas, rengtų teisės aktų šioje srityje projektus.

17. Įvertinant introdukuojamos/reintrodukuojamos rūšies galimą poveikį, būtina konsultuotis su kitomis valstybės institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, kaimyninėmis šalimis.

18. Jei būtina, reikalauti, kad, kaip poveikio vertinimo dalis, būtų atlikta eksperimentinė introdukcija kontroliuojamomis sąlygomis, kurios metu būtų ištirta introdukuojamos rūšies sveikatingumas, mityba, elgsena ir kitos biologinės savybės pasikeitusiomis sąlygomis. Turi būti įvertinta rizika, kainos, tiesioginė ir netiesioginė nauda, alternatyvos.

19. Pagrindiniai introdukcijos principai:

19.1. naujų rūšių introdukcija priimtina tik ten, kur numatoma aiški ekonominė, socialinė ar gamtosauginė nauda ir kur nėra alternatyvių vietinių rūšių, turinčių panašų biologinį potencialą;

19.2. ten, kur vietinės augalų ir gyvūnų bendrijos yra iš esmės nepalietos, kur yra saugomų gyvūnų ar augalų rūšių, bei vertingiausiose biologinės įvairovės atžvilgiu teritorijose – introdukcija neleidžiama. Už tokių vietovių ribų introdukcija gali būti vykdoma, tik užtikrinus, kad introdukuotos rūšys natūraliai neplis į šias teritorijas;

19.3. introdukcija rekomenduojama tose ekosistemose, kurios yra taip stipriai paveiktos žmogaus, kad būtina suformuoti naują bendriją, siekiant kuo geriau išnaudoti potencialų ekosistemos produktyvumą. Turi būti atlikti išsamūs tyrimai, kaip introdukuojama rūšis veiks gretimas natūralias ir pusiau natūralias ekosistemas;

19.4. introdukcija neturi būti vykdoma vietose, kur introdukuotos rūšies kontrolė yra negalima. Vandens organizmų introdukcija taikytina uždaruose vandens telkiniuose, iš kurių mažai tikėtinas natūralus introdukuotų rūšių plitimas;

19.5. vadovaujantis tarptautinės teisės normomis, norint išvengti neigiamos įtakos tarpvalstybinėms ekosistemoms, naujų rūšių introdukcijos vietų parinkimas turi būti vykdomas ypač atsakingai. Prieš introdukciją į tarpvalstybines ekosistemas būtina konsultuotis su kaimyninių valstybių atitinkamomis institucijomis ir gauti jų pritarimą;

19.6. ypatingų atsargumo priemonių būtina imtis, jei introdukuojama rūšis istoriškai buvo žalinga kitose šalyse.

20. Pagrindiniai reintrodukcijos principai:

20.1. reintrodukcija vykdoma, norint padidinti reintrodukuojamos rūšies paplitimo arealą ir išgyvenimo galimybes, atstatyti ekologinę ar kultūrinę prasmę vertingas rūšis ekosistemoje, padidinti bioįvairovę, gauti ilgalaikę ekonominę naudą suformuojant gyvybingas laukines populiacijas;

20.2. būtina identifikuoti ir pašalinti ar sumažinti iki tinkamo lygio rūšies išnykimo toje vietovėje priežastis;

20.3. reintrodukcija trumpam laikotarpiui, sporto ar komerciniams tikslams, neturint tikslo suformuoti gyvybingą populiaciją, gali būti vykdoma, nesilaikant šių principų, tačiau turi būti užkirstas kelias tokių gyvūnų savaiminiam plitimui ar platinimui;

20.4. prieš vykdant reintrodukciją, privaloma parengti jos projektą;

20.5. reintrodukuojamos rūšies monitoringas turi būti sudėtinė reintrodukcijos projekto dalis. Monitoringo metu tiriama įveistos rūšies adaptacija, pasiskirstymas, poveikis aplinkai, nustatomas individų papildymo poreikis, identifikuojamos neigiamai šią rūšį veikiančios sąlygos ar nesėkmingos reintrodukcijos priežastys;

20.6. pageidautina, kad įveisiami individai būtų iš laukinės populiacijos, kuri būtų kiek galima artimesnė pagal genetinius, fenetinius ir kitus požymius buvusiai vietinei populiacijai;

20.7. turi būti įvertintas vietinių gyventojų požiūris į reintrodukuojamą rūšį. Jei šis požiūris yra neigiamas, turi būti atliktas aiškinamasis darbas apie šios rūšies naudą.

Penktas skirsnis. Perkėlimas

21. Ilgalaikis perkėlimo tikslas yra stabilios populiacijos natūraliomis sąlygomis su minimalia žmogaus intervencija.

22. Perkėlimas gali būti naudingas ir naudojamas, kai:

22.1. populiacija yra labai maža ir iškyla giminingo kryžminimosi grėsmė;

22.2. populiacija yra sumažėjusi žemiau kritinės ribos ir jos atsistatymas natūraliu būdu būtų pavojingai lėtas;

22.3. žmogaus ūkine veikla padarytai žalai ištekliams kompensuoti ar atkurti gyvybingas populiacijas, kai tos rūšies individai išnaikinami ar labai sumažėja jų kiekis dėl išnuodijimo, užteršimo ir panašių atvejų;

22.4. siekiant užpildyti neišnaudojamą maisto ir gyvenamosios aplinkos dalį, norint padidinti vertingų rūšių kiekį bendrijose, arba dirbtinių bendrijų suformavimui tik iš vertingų rūšių, siekiant gauti didesnę produkciją, norint padidinti žūklės ar medžioklės laimikius, nepageidautinų rūšių biologinei kontrolei.

23. Turi būti vengiama perkėlimų į populiacijas, kurios yra geroje būklėje.

24. Prieš perkeltant turi būti ištirtos ir pašalintos ar maksimaliai sumažintos priežastys, nulėmusios populiacijos sumažėjimą. Jei po šių veiksmų vietinė populiacija neatsistato iki pageidaujamo lygio, galima svarstyti perkėlimo galimybę.

25. Prieš rengiant perkėlimo programas turi būti apsvarstomos alternatyvios išteklių atkūrimo priemonės – gyvenimui ir dauginimuisi tinkamų plotų padidinimas ar geresnis išteklių valdymas. Kai dėl reliatyvios naudos ir kainų, kaip pagrindinė išteklių valdymo priemonė, yra pasirenkamas perkėlimas, turi būti įvertintas ir potencialus tokių darbų genetinis, ekologinis poveikis ir laikomasi atsargaus požiūrio.

26. Turi būti vykdomas monitoringas tokių programų progresui, sėkmei ar nesėkmei nustatyti. Šis įvertinimas sumažina nenumatytų žalingų poveikių riziką ateities programose.

27. Turi būti imamasi priemonių dirbtinai veistų individų poveikiui (įskaitant ir genetinį poveikį) laukinėms populiacijoms sumažinti.

28. Turi būti žinoma dirbtinai veistų individų kilmė, įvertintas ligų ir parazitų platinimo pavojus.

29. Pageidautina, kad dirbtinai veisti gyvūnai prieš įkurdinant juos gamtoje būtų paženklinėti. Ženkilai ir ženklinimo būdai turi minimaliai žaloti ženklinamus gyvūnus, neturi pakeisti gyvūnų elgsenos, fiziologijos ar turėti kitos įtakos jiems populiacijoje.

Šeštas skirsnis. Naikinimas ir kontrolė

30. Kai prevencijos priemonės būna nesėkmingos ir yra identifikuojama invazinė rūšis, turi būti vykdomos priemonės jų plitimo sustabdymui, nuslopinimui, uždarymui tam tikroje teritorijoje, jų kiekio ir tankumo sumažinimui ar sunaikinimui.

31. Ankstyvas invazinių rūšių nustatymas, kol jų populiacijos yra mažos ir lokalias, kartu su sugebėjimu imtis skubių efektyvių veiksmų yra sėkmingo ir nebrangaus naikinimo pagrindas.

32. Dažnai būna atsilikimas tarp invazinių rūšių identifikacijos ir efektyvių prevencijos programų įdiegimo. Mokslinių tyrimų apie šių rūšių poveikį trūkumas neturėtų būti naikinimo atidėjimo priežastimi. Atidėjimas žymiai sumažina gero rezultato tikimybę. Naikinimas yra pigesnė ir ekologiškai saugesnė priemonė už ilgalaikę invazinių rūšių kontrolę.

33. Strategiškai svarbūs punktai invazinių rūšių monitoringui ir naikinimui turėtų būti pagrindiniai invazijos keliai – uostai, orouostai, pasienio kontrolės postai ir kt.

34. Turi būti užtikrinta, kad naikinimo būdai būtų kiek galima etiškesni, humaniškesni, selektyvesni ir neturėtų ilgalaikio neigiamo poveikio kitoms rūšims, aplinka nebūtų užteršta ilgai išliekančiomis toksinėmis medžiagomis.

Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo
programos
1 priedas

VEIKSMŲ PLANAS 2002–2007 METAMS

	PRIEMONĖ	ĮGYVENDINIMO TERMINAS, M	ATSAKINGOS INSTITUCIJOS IR VYKDYTOJAI
1.	Teisinės ir institucinės bazės, turinčios įtakos nevietinių rūšių (NR) plitimui, tobulinimas:	2002–2007	T, AM, VMVT, VAAT, VVSPT
1.1.	terminologijos nevietinių rūšių srityje suvienodinimas;		
1.2.	galiojančių teisės aktų apžvalga, pasiūlymų dėl jų pakeitimo ir papildymo, naujų teisės aktų parengimo, atitinkamų tarnybų kompetencijos išplėtimo ar naujų tarnybų steigimo teikimas;		
1.3.	teisės aktų ir programų, atitinkančių tarptautinius reikalavimus šioje srityje, rengimas;		
1.4.	institucinių pertvarkymų, siekiant užkirsti kelią aplinkai kenksmingų nevietinių rūšių introdukcijai, prekybai ir perkėlimui šalies jurisdikcijos ribose, vykdymas.		
2.	Lietuvos nevietinių rūšių informacinės sistemos sukūrimas:	2002–2005	MI
2.1.	nevietinių augalų, grybų, bakterijų, fitovirusų duomenų bazės sukūrimas;		BI
2.2.	miško ekosistemų nevietinės dendrofloros duomenų bazės sukūrimas;		LMI
2.3.	nevietinių Baltijos jūros rūšių duomenų bazės sukūrimas;		KU
2.4.	nevietinių gyvūnų duomenų bazės sukūrimas;		EI
2.5.	vieningos nevietinių rūšių duomenų bazės sukūrimas;		AM
2.6.	informacinės duomenų bazės sujungimas su tarptautiniais nevietinių rūšių informaciniais tinklais.		AM
3.	NR monitoringo programa:	2005–2007	MI
3.1.	Lietuvoje vykdomų monitoringo programų analizė NR atžvilgiu;		
3.2.	NR stebėjimų įtraukimas į vykdomas monitoringo programas;		
3.3.	tikslinių monitoringo programų (balastinių vandenų, laivų korpusų apsaugos ir kt.) sukūrimas ir įdiegimas, siekiant užtikrinti specifinių NR grupių, plitimo kelių ir buveinių stebėjimą bei kontrolę;		
3.4.	NR monitoringo programų sujungimas su informacine duomenų baze.		
4.	Adventyvinės dendrofloros 2003–2007 Lietuvos miško ekosistemose kontrolė:	LMI	
4.1.	Lietuvos adventyvinės dendrofloros sąvado patikslinimas;		
4.2.	atskirų adventyvinės dendrofloros rūšių paplitimo Lietuvos miškuose sisteminiu principu atrinktuose stebėjimo ploteliuose nustatymas;		
4.3.	adventyvinės dendrofloros rūšių ekologinių charakteristikų pateikimas;		
4.4.	miško ekosistemų, kuriose gausiai išplitusi adventyvinė dendroflora, nustatymas;		
4.5.	adventyvinės dendrofloros Lietuvos miškuose sąrašo ir atlaso parengimas;		
4.6.	adventyvinės dendrofloros miško ekosistemose plitimo kontrolės programos parengimas.		
5.	Introdukuotų medžių rūšių įvertinimas Lietuvos miškuose:	2003–2007	LMI
5.1.	introdukuotų medžių rūšių inventorizacija, katalogo sudarymas;		

5.2.	introdukuotų rūšių plitimo, adaptyvumo ir agresyvumo laipsnio bei ekologinės ir ekonominės naudos ar žalos nustatymas.		
6.	Priemonių, skirtų apsaugoti nuo potencialiai pavojingų organizmų, diegimas:	2003–2007	VAAT, BI
6.1.	importuojamų grūdų ir kitos produkcijos tyrimas, iš kiekvienos siuntos paimtas sėklas užsėjant uždaroje patalpose, siekiant tiksliai nustatyti su jais įvežamų augalų rūšis;		
6.2.	auginti įvežamų augalų ir kitų organizmų registro (nurodant taksonominę priklausomybę, kilmės šalį, paskirties vietą ir kt. duomenis) sukūrimas;		
6.3.	NR biologinių ypatybių (fenologijos, dauginimosi biologijos, ekologinių poreikių) Lietuvos sąlygomis nustatymas.		
7.	Invazinių rūšių (IR) identifikavimo ir valdymo būdų vystymas:	2003–2007	T, MI, VMVT, VAAT, AM
7.1.	IR sąrašo sudarymas;		
7.3.	IR kilmės, plitimo kelių ir būdų nustatymas, jų plitimo prognozavimas;		
7.4.	IR plitimo žemėlapių sudarymas;		
7.5.	IR rūšių kontrolės ir naikinimo planų rengimas.		
8.	Visuomenės informavimo sistemos parengimas, švietimas ir mokymas:	2002–2007	AM, MI
8.1.	informacinės medžiagos (bukletų, plakatų, atlasų, stendų, filmų ir knygų) rengimas;		
8.2.	seminarų ir konferencijų rengimas;		
8.3.	visuomenės grupių, turėti įtakos NR plitimui (žvejų, augalų ir gyvūnų importuotojų bei augintojų ir kt.) informavimo sistemos sukūrimas.		

AM – Aplinkos ministerija;

BI – Botanikos institutas;

EI – Ekologijos institutas;

IR – invazinės rūšys;

KU – Klaipėdos universitetas;

LMI – Lietuvos miškų institutas;

MI – mokslo institucijos;

NR – nevietinės rūšys;

T – Invazinių rūšių kontrolės taryba;

VAAT – Valstybinė augalų apsaugos tarnyba;

VMVT – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba;

VVSPT – Valstybinė visuomenės sveikatos priežiūros tarnyba.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Įsakymas

Nr. [D1-250](#), 2006-05-22, Žin., 2006, Nr. 60-2149 (2006-05-27), i. k. 106301MISAK00D1-250

Dėl 2002 m. liepos 1 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo Nr. 352 "Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos, Invazinių rūšių organizmų kontrolės ir naikinimo tvarkos, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo" pakeitimo